

İsm-i Kayyûm bahsinde geçen "Kâinattaki hayretnümâ faaliyet-i daimenin hikmet"lerinin birinci ve üçüncü şubesi arasındaki fark nedir?

"O hikmetin **birinci şubesi** şudur ki: Faaliyetin her nev'i cüz'î olsun, küllî olsun bir lezzet verir. Belki her faaliyette bir lezzet var. Belki faaliyet ayn-ı lezzettir. Belki faaliyet, ayn-ı lezzet olan vücudun tezahürüdür ve ayn-ı elem olan ademden tebâud ile silkinmesidir."(1)

Burada **faaliyetin bizzat lezzet olduğu** ifade ediliyor. Faaliyetlerin içinde müstakil ayrı bir lezzet olmasa bile, faaliyetlerin kendilerinin birer lezzet olduğu vurgulanıyor.

Mesela, piknik faaliyetinin en belirgin ve en göze çarpan lezzeti mangal yakmaktır; bu sebeple insanlar sık sık pikniğe gitmek isterler. Oysa bir yerden bir yere gitmek işleminde ya da faaliyetinde mangal yakmaktan ayrı ve bağımsız bir lezzet vardır.

"Kâinattaki hayret-nüma faaliyet-i daimenin hikmetinin **üçüncü şubesi** şudur ki: Her bir merhamet sahibi, başkasını memnun etmekten mesrur olur. Her bir şefkat sahibi, başkasını mesrur etmekten memnun olur. Her bir muhabbet sahibi, sevindirmeye lââyık mahlukları sevindirmekle sevinir. Her bir âlîcenab zat, başkasını mesud etmekle lezzet alır. Her bir âdil zat, ihkak-ı hak etmek ve müstahaklara ceza vermekte hukuk sahiplerini minnettar etmekle keyiflenir. Hüner sahibi her bir sanatkâr, sanatını teşhir etmekle ve sanatının tasavvur ettiği tarzda işlemesiyle ve istediği neticeleri vermesiyle iftihar eder."(2)

Burada ise, faaliyetin kendisinde bulunan lezzetten değil **faaliyetin sonucundan hasıl olan ruhi lezzet** üzerinde durulmaktadır. Başkasının memnun olması faaliyetin kendisi değil faaliyetin sonucudur.

Yukarıdaki piknik örneğindeki mangal yakmak gibi. Pikniğe bizzat gitmek mangal yakmaktan ayrı ve bağımsız bir lezzet idi, ama burada mangal yakmanın lezzeti ve doyanların bundan aldıkları haz ve lezzetten meydana gelen ruhi lezzet ve ferahlık öne çıkarılıyor.

Yeryüzündeki rızık faaliyetinde iki ayrı lezzet var. **Birisi** rızık faaliyetinin bizzat kendisinin lezzet olması ki bu birinci şubeye misal olduğu gibi, **diğeri** ise bu faaliyetten faydalanan canlıların memnuniyet ve neşelerinden alınan lezzettir ki üçüncü şubeye misal olabilir.

Yine mahkeme kurmak mahkeme yapmak bizatihi lezzet iken, mahkeme sonucunda hak sahibine hakkının iade edilmesinden gelen memnuniyet ise daha ayrı bir lezzettir.

Dipnotlar:

(1) bk. [Lem'alar, Otuzuncu Lem'a, Altıncı Nükte.](#)

(2) bk. [age.](#)